

**SLOVENSKÁ KOMISIA
OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY**

***OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA
A LITERATÚRY***

1. ročník - školský rok 2008/2009

Celoštátne kolo

Úlohy kategórie B

žiaci 1. a 2. ročníka stredných škôl, žiaci kvinty a sexty osemročných gymnázií

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ (kategória B)

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Prečo xenofóbia a rasizmus?

Mnohým by sa mohlo zdať, že sa o tejto téme už veľa písalo, hovorilo, prezentovalo v médiách alebo prostredníctvom iných komunikačných prostriedkov. V súčasnosti môžeme hovoriť o diverzite spoločnosti, oproti ktorej však stojí izolovanosť mnohých, ktorá bráni prístupu nových informácií, šíreniu vzdelávania, ale aj vo všeobecnosti prijímaniu nových skutočností a poznatkov o cudzích kultúrach. Zdá sa, že obhajoba multikultúrnosti nie je len vágnym tvrdením, ale nadobúda čoraz väčší význam. Na druhej strane pretrvávajú, ale vytvárajú sa aj nové vplyvy tak na európskej, ako aj celosvetovej úrovni, ktoré podnecujú averziu až nenávisť voči iným rasám alebo príslušníkom iných národov. Aj napriek širokej platforme boja proti xenofóbii a rasizmu pôsobí toto úsilie ako nedostatočné a len parciálne. Hovorí sa o harmonizácii práv, o posilňovaní a budovaní európskeho občianstva, o ešte širšom zahrnutí základných práv do zmlúv a legislatív štátov, o výučbe a školiacich aktivitách zameraných na problematiku xenofóbie a rasizmu. Isté je, že sa tieto témy stali aktuálnymi pre každodennú diskusiu a len od nás závisí, ako prispejeme k tomu, aby sa povedomie o nich prenieslo do všetkých oblastí života.

Mladí ľudia sú obzvlášť citlivou skupinou, čo sa týka boja proti rôznym formám diskriminácie, z ktorých nemožno vylúčiť rasizmus a xenofóbiu. Na úrovni Európskeho spoločenstva sa navrhuje, aby sa vo všetkých zásadných opatreniach dávala priorita boju proti rasizmu a xenofóbii. Nemenej dôležitá je aj práca a aktivity mládežníckych organizácií, ktoré môžu pomôcť rozvíjať iniciatívy proti formám diskriminácie prostredníctvom viacerých projektov.

Táto publikácia ašpiruje podať viacero pohľadov na spomínané formy diskriminácie, pričom ich nebude definovať komplexne, ale spomenie základné fakty a využije mnohé teoretické, ale aj praktické vedomosti, ktoré sa dajú využiť pri rôznych školiacich aktivitách. Vzhľadom na fakt, že publikácia je financovaná z finančných prostriedkov Európskej komisie, sústreďí sa aj na jeden z grantových programov EÚ s názvom Mládež a na projekty zamerané na xenofóbiu a rasizmus, ktoré boli podané v slovenskej Národnej kancelárii programu Mládež v rámci jednotlivých akcií v r. 2003 – 2004. Nebude chýbať ani praktická časť a námety na aktivity, ktoré je možné využiť pri školeniach.

http://www.mladezvaccii.sk/index.php?www=sp_file&id_item=34

Ukážka č. 2

*S pojmom rasa sa stretávame už od 17. storočia u francúzskeho prírodovedca F. Berniera, ktorý je autorom prvého delenia ľudí na rasy. Slovo rasa je odvodené od arabského rás, čo znamená hlava, počiatok alebo pôvod. Dnes sa pojmom rasa označuje skupina ľudí, ktorá obýva alebo aspoň v minulosti obývala jednotnú oblasť a ktorá sa od ostatných skupín ľudí odlišuje súborom dedičných znakov. V súčasnosti všetci ľudia patria do jedného druhu – človek rozumný dnešný (*Homo sapiens sapiens*), pochádzajú zo spoločného predka, čiže majú jednotný pôvod, a sú navzájom rovnocenní. Nadradžovanie jednej rasy nad druhú sa nazýva rasizmus. Reakčné názory rasistov vedci po prvý raz kolektívne vyvrátili na medzinárodnej konferencii, ktorá sa konala pod patronátom UNESCO v r. 1951 v Paríži.*

Určité znaky majú všetci ľudia rovnaké bez ohľadu na prostredie, v ktorom žijú. Rozdiely medzi rasami sa týkajú iba znakov, ktoré vznikli prispôbením sa určitej skupiny ľudí určitému prostrediu. Sú znaky ľahko rozlíšiteľné (napr. farba očí, kože, vlasov), na určenie iných potrebujeme odborné znalosti (odtlačky prstov, objem lebky a pod.) a na vymedzenie ďalších aj zložité prístroje (určenie krvných skupín, prierez vlasov).

Rozlišujeme tri základné veľké rasy.

Biela rasa čiže europoidná – vyznačuje sa svetlou až počernou farbou kože. Vlasy sú rovné až vlnité, farba vlasov a očí je veľmi rôznorodá. Nos úzky, zjavne vystupujúci, nosné otvory pozdĺžne uložené. Úzke pery, u mužov silné ochlpenie tváre. Biela rasa je rozšírená v Európe, severnej Afrike, juhozápadnej Ázii, Severnej Amerike a v okrajových oblastiach Južnej Ameriky.

Čierna rasa čiže negroidná – vyznačuje sa čiernou matnou až kovovolesklou farbou kože. Vlasy sú vlnité, farba vlasov a očí veľmi tmavá. Nos široký, málo vystupujúci, nosné otvory priečne uložené. Pery hrubé. U mužov slabé ochlpenie tváre a tela. Čierna rasa je rozšírená v strednej a južnej Afrike a na ostrove Madagaskar...

Žltohnedá rasa čiže mongoloidná – ...

(Rozum do vrecka)

Ukážka č. 3

Vyschnuté studne

*Ako keď zomrie psík –
tak zhasne prameň.*

*A nemá voda,
po roky nemo verná,
odíde od nás.*

Preč, do nedozerna.

*A budeš márne odvaľovať kameň,
jej hrob je prázdny.*

*A čo sme mali, už nemáme,
len vieme.*

*A vietor, prach a hlina zatlačia
tie vylúpené očné jamky zeme.*



Úlohy

1. Ku ktorému jazykovému štýlu patrí ukážka č. 1?
2. Rozhodnite a zakrúžkovaním označte, či nasledujúce výroky pre ukážku č. 1 platia alebo neplatia. Zároveň ku každému rozhodnutiu vypíšte z ukážky č. 1 jednu vetu, ktorá ho potvrdí.
 - A. Úvod ukážky je postavený na kontraste. áno – nie
.....
 - B. V oblasti boja proti xenofóbii robí spoločnosť maximum. áno – nie
.....
 - C. Spomínaná publikácia má čisto teoretický charakter. áno – nie
.....
 - D. Autor sa obracia na mladú generáciu, sám ostáva bokom. áno – nie
.....
 - E. Cieľom spomínanej publikácie je podrobne spracovať danú problematiku. áno – nie
.....
3. Vypíšte prvé dve slová z vety, ktorá dokazuje, že ukážka č. 1 je vybraná z úvodu publikácie o nerešpektovaní ľudských práv.
.....
4. Označte pravdivý výrok.
 - A. Diverzita je pravým opakom multikultúrnosti.
 - B. Vágne tvrdenie je synonymom k nepresnému tvrdeniu.
 - C. Širokou platformou sa môže pomenovať množstvo ľudí.
 - D. Xenofóbia sa týka strachu z hormonálnych porúch.
5. Vypíšte z ukážky č. 1 jedno významovo nadradené slovo pre pojmy *xenofóbia* a *rasizmus*.
.....
6. Napíšte gramaticky správne názov medzinárodného spoločenstva, ktoré sa skrýva pod skratkou EÚ.
.....



7. Ktorý z nasledujúcich názvov najlepšie vystihuje obsah ukážky č. 2?
- A. Význam UNESCO v boji proti rasizmu.
 - B. Rasa a rasové znaky.
 - C. Príčina členenia ľudstva na rasy.
 - D. Sú dnešní ľudia rasisti?
8. Rozhodnite, či nasledujúce výroky vyplývajú z ukážky č. 2. Správne odpovede zakrúžkujte.
- A. Francúz F. Bernier je prvý rasista. áno – nie
 - B. UNESCO v súčasnosti bojuje proti rasizmu. áno – nie
 - C. Rasa určuje rozumové schopnosti ľudí. áno – nie
 - D. Biela a čierna rasa môžu mať rovnakú farbu vlasov. áno – nie
 - E. Všetci Slováci majú rovnaké rasové znaky. áno – nie
9. Akým slovotvorným postupom vzniklo slovo UNESCO?
10. Z nasledujúcej vety vypíšte slovo, v ktorom sa nachádza slabikotvorná spoluhláska.
Na druhej strane pretrvávajú, ale aj vytvárajú sa nové vplyvy tak na európskej, ako aj celosvetovej úrovni.
.....
11. Ktorý slovný druh najčastejšie spresňuje postoj hovoriaceho k vypovedanej skutočnosti?
.....
12. Napíšte gramatický význam slova *xenofóbia*.
.....
13. Autorom ukážky č. 3 je slovenský básnik, s ktorým sa Slovensko rozlúčilo 18. 1.2009 na cintoríne v Závažnej Porube. Napíšte jeho meno a priezvisko.
.....
14. Vypíšte z ukážky č. 3 metaforické pomenovanie pre *studňu/studne*.
.....



TRETIA ČASŤ – ÚSTNA

Na školenie o škodlivosti rasizmu a xenofóbie pripravte propagačný plagát a využite ho pri prezentácii danej témy. Dĺžka prezentácie 3-5 minút.

Autori úloh:

PhDr. Alena Polakovičová
PhDr. Katarína Hincová, PhD.

Recenzenti:

PhDr. Ľubica Štarková
PhDr. Eva Vrbanová
PaedDr. Mária Melichárová

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry, 1. ročník, školský rok 2008/2009, úlohy celoštátneho kola, kategória B

Vydal: IUVENTA Bratislava, 2009